

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
EVANGELICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Bakalářská práce

**Projekty zaměřující se na pomoc při přípravě
dětí z dětského domova na odchod do života**

Autor:	Denisa Šenkeříková, Dis
Katedra:	Katedra pedagogiky
Vedoucí práce:	Mgr. Marie Ortová
Studijní program:	B 7508 Sociální práce
Studijní obor:	Pastorační a sociální práce
Rok odevzdání:	2009

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci s názvem Projekty zaměřující se na pomoc při přípravě dětí z dětského domova na odchod do života napsala samostatně a výhradně s použitím uvedených pramenů.

Souhlasím s tím, aby práce byla zveřejněna pro účely výzkumu a soukromého studia.

V Praze dne 1.6.2009

Bibliografická citace

Projekty zaměřující se na pomoc při přípravě dětí z dětského domova na odchod do života: bakalářská práce / Denisa Šenkeříková; vedoucí práce: Mgr. Marie Ortová. Praha, 2009. 62 s.

Anotace

Bakalářská práce na téma „Projekty zaměřující se na pomoc při přípravě dětí z dětského domova na odchod do života“ se snaží seznámit s některými projekty, které se věnují pomoci dětem v dětských domovech. Hodnotí tyto projekty očima dětí a vychovatelů, kteří se do projektu zapojili. Poukazuje na výjimečnost těchto projektů a jejich užitečnost v současném systému ústavní výchovy.

Teoretická část se zabývá systémem ústavní výchovy v ČR, vyjmenovává typy ústavní péče. Nahlíží na důvody, které vedou k udělení ústavní výchovy. Věnuje se popisu Dětského domova Smolina (dále jen DD Smolina). Dále vyjmenovává rizika a nedostatky dětských domovů.

Praktická část je zaměřena na výzkum postojů dětí z DD Smolina. Pomocí polostrukturovaného rozhovoru odhaluje názory dětí a vychovatelek ohledně kladů a záporů pomáhajících projektů. Děti se samy vyjádřily ke každému ze tří vybraných projektů. Vyjádřily své nadšení i zklamání nad projekty. Stejně tak vychovatelky, které se projektů účastnily jako pozorovatelky.

Závěr projektu ukázal, že tyto projekty mají v DD Smolina významné místo. DD s nimi počítá jako s velkým pomocníkem v oblasti přípravy dětí na jejich další život, který se bude odehrávat za branami dětského domova.

Klíčová slova

Ústavní výchova, dítě, dětský domov, vychovatel, nadace, projekt, Jarmark pro šikovné ručičky, Věřím si, Do života.

Summary

Bachelor's work with topic "Projects which aim to help children from children's homes and prepare them for life" tries to show some projects which are dealing with helping children in children's homes. Evaluates the projects with eyesight of children and educators who took part in them. Shows those project which so far emerge only goldenly and their usefulness in current system of Constitutional Education.

Theoretic part covers system of Constitutional Education in Czech Republic and names types of this education. Views reasons which lead to constitutional education and also describes Children's home in Smolin. Last but not least, names hazards and drawbacks of children's homes as well.

Practical part is oriented to show results of survey which was made among children from Children's home in Smolin. With help of half-structured interview this survey uncovers oppinions of children and educators about pros and cones of helping projects. Children delivered their own oppinion to each of three chosen projects. They expressed their enthusiasm and also disappointment over the projects. As well as educators who took part of observers in those projects.

Conclusion showed that these projects have an important place in Children's home in Smolin. Children's home is taking them into account as big helper in area of preparation of children for their following part of life which will be going on behind gates of children's home.

Keywords

Constitutional Education, child, children's home, educator, institution, plan, Fair for handy hands, Trust yourself, To the life.

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala paní Mgr. Marii Ortové za ochotnou pomoc s přípravou metodické stránky mé práce a za její cenné rady. Dále celému DD Smolina za ochotu spolupracovat při výzkumu.

Obsah

ÚVOD.....	- 7 -
TEORETICKÁ ČÁST.....	- 8 -
1. ÚSTAVNÍ VÝCHOVA V ČR.....	- 8 -
1.1. ÚSTAVNÍ PÉČE	- 8 -
1.2. DŮVODY K UDĚLENÍ ÚSTAVNÍ PÉČE.....	- 10 -
2. DD SMOLINA	- 12 -
3. RIZIKA A NEDOSTATKY DĚTSKÉHO DOMOVA.....	- 14 -
3.1. CHYBĚJÍCÍ RODINA	- 14 -
3.2. SYNDROM ÚSTAVNÍ ZÁVISLOSTI	- 16 -
3.3. ZTRÁTA SOUKROMÍ.....	- 17 -
3.4. KVALIFIKACE A ODBORNOST VÝCHOVNÝCH PRACOVNÍKŮ	- 18 -
3.5. VOLNÝ ČAS.....	- 19 -
3.6. ODCHOD DĚTÍ Z DD.....	- 19 -
3.7. PŘÍPRAVA DĚTÍ NA ODCHOD Z DD.....	- 21 -
4. POMÁHAJÍCÍ PROJEKTY	- 22 -
4.1. CO JE TO NADACE?.....	- 22 -
4.2. CO JE TO PROJEKT?	- 22 -
4.3. PROČ POMÁHAJÍ?	- 23 -
PRAKTICKÁ ČÁST	- 25 -
5. VÝZKUM.....	- 26 -
5.1. FORMA VÝZKUMU	- 26 -
5.2. METODA VÝZKUMU	- 26 -
5.3. PROJEKT JARMARK PRO ŠIKOVNÉ RUČIČKY	- 28 -
5.4. PROJEKT „VĚŘÍM SI“	- 39 -
5.5. PROJEKT „NA CESTĚ DO ŽIVOTA“	- 49 -
6. ANALÝZA A INTERPRETACE ZÍSKANÝCH DAT	- 57 -
ZÁVĚR	- 59 -
SEZNAM LITERATURY.....	- 60 -

Úvod

Každý člověk se nerad loučí se svým mládím a vstupuje do světa dospělých, kde bude na vše sám. Těm, kterým start do života nevyšel, se snaží pomáhat rodiče. Kdo ale pomáhá dětem žijícím v dětských domovech bez svých rodičů?

V naší společnosti stále žijí a budou žít děti, které z různých důvodů nemohou vyrůstat ve vlastní rodině. V současné době žije v ústavních zařízeních přibližně 20 000 dětí. Mezi tato zařízení patří i dětský domov (dále jen DD).

Děti, které vyrůstají v dětském domově mají odlišný život, než děti žijící v rodině. Chybí jim individuální přístup rodičů, jejich láska, pohlazení i přísnost a tvrdost.

Asi největším problémem je odchod dětí z DD do života, který je úplně jiný než v DD. Děti odcházejí bez přípravy na to, co všechno na ně mimo DD číhá. Jeden den je o ně dokonale postaráno, druhý den jsou na všechno samy. Nikdo už jim nevypere ušpiněné prádlo, nikdo jim neuvaří. Proto se v ČR začaly objevovat nadace a projekty, které se zaměřily na nedostatky DD při výchově a přípravě dětí do reálného života. Navazují na DD a snaží se je podporovat v přípravě dětí na skutečný život. Otázkou je, zda se jim to daří. Zda jsou projekty úspěšné a plní se jejich cíle. Nabízí se i další otázky. Líbí se dětem tyto projekty? Jsou jim přínosné? Není to jen ztráta času?

Cílem mé bakalářské práce je **zhodnotit projekty, které pomáhají dětem začlenit se do reálného života po odchodu z DD, z pohledu dětí a výchovných pracovníků DD, kteří se projektu účastnili.**

Názory dětí a výchovných pracovníků jsem sbírala v DD Smolina.

Teoretická část

1. Ústavní výchova v ČR

Ústavní výchova je jednou z forem náhradní rodinné péče. Vytvořena byla v 50. letech 20. století. Ihned po jejím vzniku vyvstaly problémy a rizika této péče. Některé byly v průběhu let vyřešeny, některé přetrvaly dodnes. Jedním z řešení bylo zavedení náhradní rodinné péče jako alternativy k ústavní péči. Stále však je ústavní péče jedním ze základů převýchovy.

Velkou změnou pro ústavní péči bylo schválení Zákona č. 109/2002 Sb. o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů. Došlo k přeměně DD internátního typu na DD rodinného typu, což velmi zlepšilo a zkvalitnilo péči o děti v DD.

1.1. Ústavní péče

Dítě se do ústavní péče dostává tehdy, když rodina z nějakých důvodů v péči o něj selhává a není zde možné nebo vhodné zvolit osvojení či pěstounskou péči. V tomto případě je potřeba zajistit dítěti jiné výchovné prostředí, které ho zabezpečí a poskytne mu ochranu.

Ústavní výchova je obsažena v zákoně č. 94/1963 Sb., o rodině a v zákoně č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

Zákon č. 94/1963 Sb. o rodině uvádí, že ústavní výchova je nařizována soudem v občanskoprávním řízení nezletilým do 18 let. Soudním rozhodnutím může být prodloužena až o jeden rok do 19 let věku dítěte. Uplatňuje se v případech, kdy rodina o dítě není schopna nebo ochotna náležitě pečovat a výchovu dítěte nelze zajistit jinak. V akutních případech se navrhuje tzv. předběžné opatření, o němž musí soud rozhodnout do čtyřiaadvaceti hodin. Opatření má platnost nejdéle tři měsíce.

Ústavní výchova zaniká rozhodnutím soudu, pokud pominuly důvody pro její nařízení nebo pokud dítě dosáhlo zletilosti.

1.2. Systém školských zařízení pro výkon ústavní výchovy

Systém školských zařízení spadá pod Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Podle zákona č. 109/2002 Sb. o výkonu ústavní výchovy je určen pro děti a mládež. Účelem těchto zařízení je na základě soudního rozhodnutí o ústavní nebo ochranné výchově zajišťovat náhradní výchovnou péči v zájmu jeho zdravého vývoje, řádné výchovy a vzdělávání. Tato zařízení jsou rozdělena účelově dle věku, pohlaví, druhu navštěvované školy a závažnosti psychosociálního postižení.¹

Dětský domov

Vocilka uvádí, že do dětských domovů jsou přijímány tělesně a duševně zdravé děti ve věku od 3 do 18 let bez výraznějších výchovných problémů, kterým byla soudně nařízena ústavní výchova ze sociálních důvodů.

Dětské domovy rodinného typu vznikly přebudováním dětských domovů tak, že budovy ústavu jsou rozděleny na bytové jednotky, v nichž žije vždy skupina dětí různého věku a pohlaví. Spolu s nimi jsou zde dva nebo tři vychovatelé, kteří se ve službě střídají. Vychovatelé, byt a složení skupiny jsou tedy poměrně stálé. Přípravu jídla, praní prádla a všechny ostatní služby zajišťuje pro bytové jednotky DD.

Dětské domovy pro děti do tří let – kojenecké ústavy

Jsou základním zařízením náhradní výchovné péče pro děti od narození do tří let věku.

¹ VOCILKA, M. *Dětské domovy v ČR*.

Diagnostický ústav

Dříve, než je dítě umístěno do konkrétního zařízení, musí projít na základě rozhodnutí soudu diagnostickým ústavem. Během osmitýdenního diagnostického pobytu je dítě komplexně vyšetřeno po stránce pedagogické, psychologické, sociální a zdravotní.

Na základě výsledků provedeného vyšetření diagnostický ústav zpracuje návrh na umístění dítěte do odpovídajícího ústavu (dětského domova, dětského domova se školou nebo výchovného ústavu). Komplexní diagnostickou zprávu s programem rozvoje osobnosti dítěte, předá konkrétnímu zařízení, kde je dítě umístěno.

Výchovný ústav

Výchovný ústav představuje těžiště převýchovného procesu. Zabezpečuje dlouhodobou péči o děti starší patnácti let se závažnými poruchami chování, u nichž byla nařízena ústavní nebo uložená ochranná výchova.

1.3. Důvody k udělení ústavní péče

Děti se do ústavní péče nedostávají náhodou. Musí nastat nějaké závažné důvody, které vedou k udělení ústavní péče. Důvodů může být hned několik. Pomocí zákona číslo 359/1999 Sb. o sociálně právní ochraně dítěte jsem shrnula důvody do tří skupin..

Rodiče se nemohou starat o své děti

Často to není chybou rodičů. Rodič může být např. vážně nemocný, invalidní nebo zemřel. Rodiče mají velký zájem o své děti, v plnohodnotné péči jim ale brání různé okolnosti.

Rodiče se neumějí či nedovedou starat o své dítě

Rodiče nedokáží zajistit kvalitní vývoj svým dětem a nedovedou uspokojit jejich základní potřeby. Toto může mít více důvodů, jako je např. nezralost rodičů nebo neschopnost vyrovnat se s nečekaně nastalou zvláštní situací.

Rodiče se nechtějí starat o své dítě

Děti se od svých rodičů nikdy nedočkaly potřebné péče. Zájem o děti je nulový, často své děti opouští a zanechávají je vlastnímu osudu. Důvodem mohou být různé poruchy osobnosti rodičů.

Další důvody, které můžeme zahrnout do předešlých skupin uvádí Vocilka² - nezvládnutá výchova, zanedbávání, zneužívání a týrání dětí, trestná činnost rodičů, alkoholismus rodičů, drogová závislost rodičů, nízká sociální úroveň rodiny (často se však objevuje jako sekundární příčina), prostituce matky, osiřeni.

² VOCILKA, M. *Dětské domovy v ČR*.

2. Dětský domov Smolina

Abych mohla vyjádřit, zda jsou projekty u dětí z DD úspěšné, poprosila jsem děti z DD Smolina, které mi poskytly rozhovory o různých projektech, kterých se účastnily. Spolupráce s nimi byla velmi zajímavá. Všechny děti osobně znám, trávila jsem v DD Smolina veškerou svou školní praxi.

DD se nachází v malé vesničce Smolina, která je součástí města Valašské Klobouky. Do Klobouk to je celkem z ruky. Autobusové spojení je velmi řídké. Když je dobré počasí, využívají k dopravě hlavně jízdní kola, často také chodí pěšky.

V roce 2004 prošel DD důkladnou rekonstrukcí a byl přeměněn na DD rodinného typu. DD byl rozdělen do čtyř plně vybavených bytů. Kapacita jednoho bytu je osm dětí, celková kapacita je tedy 32 dětí. Rekonstrukcí také došlo ke zkvalitnění péče. Každá skupinka dětí má dvě denní vychovatelky, které se střídají. Děti jsou na ně zvyklé, mají k nim důvěru a vytvořily si intimnější vztahy. Děti mají pokoje po třech, poskytují jim to větší soukromí. Své pokojíčky si mohou vyzdobit podle své fantazie. Navíc bydlí v bytě, který je plně vybaven. Mají k dispozici kuchyň, obývací pokoj, koutek s počítačem, kde každé dítě může najít soukromí, což v minulosti nebylo vůbec možné. V noci se o děti starají noční vychovatelky. Jsou rovněž dvě a střídají se v jedné skupince. Noční vychovatelky se také starají dětem o prádlo a věci denní potřeby. Chodí s dětmi nakupovat a k lékaři.

O stravu dětí se starají kuchařky. Snídaně a svačiny jim chystají, děti si je pak nosí do bytů. Obědy a večeře dostávají děti společně v jídelně. O víkendech si vaří děti společně s vychovatelkami. Suroviny na celý víkend jim přichystají kuchařky. Často si také pečou různé moučníky a experimentují s vařením.

Velká část dětí navštěvuje školu, která je v budově DD. Ostatní jezdí do školy do Valašských Klobouk. Děti navštěvující školu v DD jsou tedy skoro

pořád v areálu DD. Vychovatelky se ale snaží vymýšlet různé výlety, aby se děti dostaly do kontaktu s okolím.

V DD je stanoven denní řád, povinnosti a práva dětí. Denní řád děti malinko omezuje. V DD převažují společné a hromadné aktivity, tím se omezuje volnost dětí tvořit si vlastní program. Hned po příchodu ze školy se vychovatelky snaží s dětmi napsat úkoly a připravovat se na vyučování, aby se stihly věnovat všem dětem, zabere jim to poměrně hodně času. Zbývá pak něco málo na aktivity, které si děti samy zvolí. Následuje večere, opět něco málo volného času a příprava na spánek.

Vychovatelky se dětem snaží vyjít vstříc a alespoň v něčem denní řád upravit. Některé děti chodí do různých kroužků. Je snaha jim umožnit to, co si přejí, často to však nejde. Děti se podřizují hromadným aktivitám.

V DD je snaha kompletně připravit děti na odchod z DD. Vinou nedostatku prostředků a malých časových možností se to nedaří. Vychovatelky nemají mnoho času, aby to všechno zvládaly. Daří se jim to jen částečně. Učí děti vařit, prát, žehlit. To ale dětem, až budou odcházet z DD stačit nebude. Stále tu chybí jakákoli příprava dětí na zaměstnání a věci kolem, dále práce s penězi, jak šetřit atd. Zde má DD mezery.

Vychovatelky nemají potřebné znalosti, které děti jednoho dne budou potřebovat. Proto pátrají po různých možnostech, jak děti do života připravit, například vyhledáváním různých kurzů a projektů, které se na přípravu do života zaměřují.

3. Rizika a nedostatky dětského domova

Přes veškeré snahy dosáhnout co největší podobnosti mezi ústavní a rodinnou výchovou, je nutné připustit, že i při nejlepší vůli se nikdy nemůže DD vyrovnat např. adopci. Jde stále jen o jakousi náhradu, která nikdy nemůže být plně dostačující a nese s sebou mnohá rizika a zvláštnosti.

Vymezila jsem několik problémů, které se méně či více týkají každého DD. Použila jsem námětu z knihy Oldřicha Matouška *Ústavní péče*³. Kniha je zastaralá a v současné době už některé názory neplatí. Zvláště pak po schválení zákona č. 109/2002 Sb. o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů. Na náměty pana Matouška jsem navázala a vybrala to, co se týká a netýká DD Smolina. Kde už některé nedostatky odstranili a na některých musí ještě zapracovat.

Co je problémem v jednom DD, v druhém může být dávno vyřešeno. Problém chybějící rodiny však nevyřeší žádný DD. Rodina je nenahraditelná v mnoha oblastech života. DD se mohou snažit alespoň o malou kompenzaci.

3.1. Chybějící rodina

V oblasti výchovy a rozvoje osobnosti má rodina nezastupitelné místo.

„Rodina se pro dítě stává prvním modelem společnosti, se kterým se setkává. Předurčuje jeho osobní vývoj a jeho vztahy k jiným skupinám lidí. Rodina orientuje dítě na konkrétní hodnoty, vystavuje ho určitým konfliktům a poskytuje mu podporu. Tímto způsobem předává dítěti sociální dovednosti. Stálá přítomnost vysoce citově angažovaných rodičů je

³ MATOUŠEK, O. *Ústavní péče*.

v současnosti považována za nepostradatelnou podmínku zdravého duševního a tělesného vývoje dítěte. Další podmínkou pro jeho zdravý vývoj je pak bezpečí domova, které představuje stabilní a chráněné prostředí. Obě výše jmenované podmínky může poskytnout jen rodina, a proto je v tomto smyslu nezastupitelná."⁴

Děti vyrůstající v rodině přejímají od svých rodičů různé podněty. Pozorují a napodobují je v každodenních životních situacích. Je to pro ně zkušenost, kterou v DD nezískají. Děti v DD nemají možnost takto rodiče pozorovat, nechodí s nimi na poštu, do obchodu, na úřad...

S rodinou také souvisí problematika navazování, rozvíjení a udržování partnerských vztahů. Děti nemají možnost pozorovat své rodiče během života. Nemohou vidět pravý rodinný život svých rodičů.. To může způsobit např. neschopnost navazovat kamarádské vztahy, navazování povrchních a krátkodobých partnerských vztahů, časté střídání partnerů.⁵

Jediným možným východiskem tohoto problému je adopce či pěstounské péče. Pokud se pár rozhoduje pro adopci či osvojení, často ho odradí příliš složitá legislativa, papírování a psychologická vyšetření. Pokud vydrží a projdou tímto složitým systémem, vybírají si pak děti kojeneckého věku nebo děti mladší. Menší zájem je také o děti tělesně či fyzicky postižené.

Tento problém se týká i DD Smolina. Ve skupinkách pracují jen vychovatelky, z jejich pozorování děti vyčtou jen velmi málo o rodinném životě. Stále tam chybí mužská ruka. Ta chybí hlavně starším klukům (+/ 18), kteří by potřebovaly rady od staršího muže. Před vychovatelkami se stydí mluvit o mužských záležitostech.

Vychovatelky nemají možnosti k tomu, aby děti naučily všechny rituály všedního dne. Snaží se jim navodit rodinnou atmosféru v rámci jednoho

⁴ MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*, 9.

⁵ MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*.

bytu. Nemohou ale děti vzít nakupovat potraviny apod., nemohou je vzít na poštu nebo na úřad. Na toto jim nezbyvá v DD Smolina čas. DD Smolina nenašel žádné přijatelné řešení.

3.2. Syndrom ústavní závislosti

Dalším velkým rizikem, podle Matouška, je syndrom ústavní závislosti, kdy se klient adaptuje na umělé ústavní podmínky. Vzniká dlouhodobým pobytem dětí v ústavní péči.

O děti v DD je všestranně dobře postaráno. Je to však pro děti ve všech směrech pozitivní? V DD pracuje personál, který se dětem postará o každodenní stravu, vypere jim prádlo, vyžehlí, uklidí. Pokud děti potřebují věci denní potřeby, vždy jim je někdo obstará. Nepřijímají odpovědnost za své jednání ani za svůj život a často čekají, že vzniklou situaci za ně někdo vyřeší. Děti také nemají žádný pojem o tom, co všechno je v domácnosti potřeba. Neuvědomují si, že jednou z DD musí odejít a všechno bude jen na nich. Samy si budou muset vařit, prát, starat se o sebe. Pomoc se zpravidla nedostaví a dochází ke krizi, která může vést k dalekosáhlým problémům dítěte s adaptací na život mimo DD.⁶

Přechod z ústavní péče do reálného života bývá často velmi prudký. Mladí lidé ztroskotávají a adaptace je pro ně často nedosažitelná. Jedním z řešení mohou být Domy na půli cesty, které pomáhají s osamostatněním a obnovením nebo získáním schopnosti samostatně žít. Dalším řešením jsou projekty, které se této problematice věnují. Snaží se pomáhat dětem ještě před odchodem z DD.

Tento problém se DD Smolina také nevyhýbá. Děti tu mají všechno, co potřebují. Kuchařky jim navaří, pradelka vypere a vyžehlí, uklízečky uklidí, nemusí vůbec nic dělat. Děti si na to více a více zvykají. Přimět je

⁶MATOUŠEK, O. *Ústavní péče*.

pak něco udělat není jednoduché. Myslí si, že tak to bude už pořád i po odchodu z DD.

DD Smolina našla alespoň částečné řešení. O víkendu jsou děti na všechno samy. Za pomoci vychovatelek si musí vařit, přeprat a vyžehlit prádlo, společně uklidit celý byt. Přesto to není moc. Potraviny na vaření si nekupují samy, neví co by měly koupit, co všechno je k vaření potřeba. Je pro ně samozřejmostí, že jim potraviny někdo přinese a nemusí se o ně starat. Stejně tak prášek na praní a prostředky k uklízení.

Všechno co potřebují, např. věci osobní hygieny jim obstarává DD. Děti si na to zvykají a stávají se nesamostatnými. Pokud děti potřebují oblečení nebo obuv, snaží se vychovatelky nakupovat společně s dětmi. Všechno si musí vyzkoušet, ale také se učí komunikovat, co kolik stojí, kolik peněz může utratit apod.

3.3. Ztráta soukromí

DD má stanovena pro své děti určitá pravidla, jako je např. denní režim. Děti se podle něj musí řídit. Nemají volbu rozložení a navržení si vlastního dne. Jejich povinností je hromadně plnit denní režim. Ztrácí své soukromé rozhodnutí.

V současné době se tato situace, díky přeměně DD na DD rodinného typu, velmi zlepšuje. V rámci rodinné buňky v DD je snaha dávat dětem volnost při výběru aktivity a přizpůsobovat denní program individuálním potřebám dítěte.

Malé soukromí měly děti hlavně dříve, kdy existovaly DD internátního typu, o kterých mluví ve své knize Matoušek.⁷ V současné době jsou

⁷MATOUŠEK, O. *Ústavní péče*.

všechny DD rodinného typu, stejně tak DD Smolina.⁸ Přestavbou se vytvořily čtyři byty, pro osm dětí. Děti jsou rozděleny do tří pokojů. Snahou je, aby sourozenci nebo blízcí kamarádi bydleli spolu. Byt je dostatečně velký, vybaven obývacím pokojem, kuchyní, jednotlivými pokoji, počítačovým koutkem a prádelnou. Pokud chce být dítě úplně samo, např. při studiu, má možnost vyhledat nějaké zákoutí bytu, stejně jako dítě žijící doma s rodiči.

V DD Smolina se snaží dětem vycházet vstříc i v rámci denního režimu. Umožňují dětem různé aktivity a kroužky a upravují pro ně denní režim individuálně. Vychovatelky podporují děti, aby si samy zkusily rozvrhnout den.

3.4. Kvalifikace a odbornost výchovných pracovníků

Velký počet vychovatelů má nedostatečnou kvalifikaci. Často ale svou práci plní lépe než kvalifikovaní pracovníci. Dávají do své práce srdce, není to pro ně pouhá práce, ale také poslání. Velmi často se stává, že výchovní pracovníci nemají ke své práci vztah, berou ji jako pouhou povinnost a přenáší své pocity na děti. To ne ně však působí velmi negativně. Cítí se odstrčené, připadají si méněcenné a nadbytečné. Přesto by výchovní pracovníci měli mít řádné a odborné vzdělání.

V DD Smolina si uvědomují, že vychovatelky jsou nedostatečně vzdělané. Oceňují však jejich přístup a motivaci k práci s dětmi. Proto umožňují vychovatelkám doplnění vzdělání. Vždy dvě vychovatelky absolvují dvouletý vzdělávací kurz, který je zakončen odbornou zkouškou. Po ukončení kurzu jedněch nastupují druhé vychovatelky. V DD pracují také vychovatelky, které mají dostatečné vzdělání, jsou však jen dvě. Otázka vzdělanosti vychovatelek je v současné době v DD Smolina vyřešena.

⁸ Zákon č. 109/2002 o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních

3.5. Volný čas

Volný čas se také může stát jedním z problémů. Pokud je DD umístěn v malé vesnici vzdálené od města. Děti nemají možnost navštěvovat různé zájmové aktivity a kroužky jako děti z větších měst. Tety se snaží různé kroužky a aktivity vytvářet. Děti pak ale stále zůstávají za bránou DD a ztrácí kontakt s okolím. Nachází se pořád ve stejné komunitě dětí a dospělých. Často pak neumí navazovat kontakty s jinými lidmi.

Aby vychovatelé děti uspokojily z pohledu volného času, vytváří různé kolektivní aktivity. Musí se jim pak podřizovat všechny děti, i když by měly zájem o něco jiného. Tety se snaží tento problém řešit rozdělením si dětí do skupin podle zájmu, ne podle rodinné buňky.

Vzdálenost DD Smolina od města není až tak velká. Do Valašských Klobouk je to ale pěšky daleko a autobusy tu jezdí velmi málo. V dobrém počasí je nejvhodnějším dopravním prostředkem kolo. Nabídka kroužků a volnočasových aktivit je v Kloboukách vyhovující. Jsou tu různé možnosti sportovních, tanečních i estetických aktivit. Autobusy jezdí vždy jindy než začíná a končí kroužek, pěšky je cesta náročná a únavná. Na kolo není vždy dobré počasí. Přesto děti navštěvují kroužky v Kloboukách. Děti si často vybírají kroužky také v DD, které pro ně připravují vychovatelky. Jsou to např. sportovní kroužek, drátkování, keramika, Duhová dílna. Je dobře, že děti mají tyto možnosti, přesto to má i nevýhody. Děti jsou pořád ve stejném kolektivu, nemají možnost poznávat nové kamarády, komunikovat s někým jiným, než s lidmi v DD.

3.6. Odchod dětí z DD

Odchod dětí velmi úzce souvisí s ústavní závislostí. Děti nemohou žít v DD pořád. Po dosažení zletilosti nebo dokončení vzdělání musí DD opustit. Odchod dětí z DD je stále velkým problémem ústavní výchovy. Děti

vyrůstající v DD nemají ponětí, co na ně po odchodu čeká a nejsou na to připraveni.

Některé děti se těší až „konečně vypadnou“. Jiné se odchodu obávají a pomyšlení, že jednoho dne budou muset opustit DD, je pro ně velmi stresující. Pro obě skupiny dětí je odchod velmi obtížný. Nikdo se už o ně nebude starat, budou si muset najít práci, zajistit bydlení, samy si vařit a prát. Všechno bude najednou jen na nich samotných. Mnoho dětí se s takovou tíhou nedokáže vyrovnat. Sklouzávají ke krádežím, prostituci, alkoholismu, drogové závislosti.

Děti vyrůstající v rodině všechny tyto činnosti a překážky zvládají. Rodiče je na to připravily nebo jim ještě pomáhají. Mladý člověk z DD takové možnosti nemá.

Cesty dětí odcházejících z DD jsou nevyzpytatelné. Některé se vrací do svých původních rodin, kde ale není vhodné prostředí pro mladého člověka, který potřebuje pomoc. Z této rodiny je dříve někdo vyňal, protože nebyla vhodná k výchově dítěte, a teď se do ní vrací. Další varianty jsou různé ubytovny, Azylové domy a Domy na půli cesty.

Když už mladý člověk sežene bydlení, nastávají další problémy. Jako zaměstnání, hospodaření s penězi, neschopnost zařídit si různé důležité věci a na jakém úřadě.

Podpora dětí při odchodu z DD není nijak legislativně zakotvena. Malé zmínky nacházíme v zákoně č. 109/2002 Sb.⁹ Dále se odchod dětí z DD a jejich následný život nikde neřeší. V budoucnu by se na toto měl klást daleko větší důraz.

⁹Zákon č. 109/2002 Sb. o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních

3.7. Příprava dětí na odchod z DD

DD se snaží připravit děti na odchod z DD a budoucí život. Každý domov má své specifické metody, kterými děti připravuje.

V rámci domova se vychovatelky snaží děti na odchod soustavně připravovat. Učí děti různým pracím v domácnosti, jako je např. vaření, úklid, různé háčkování, šití a pletení, ne každá vychovatelka toto umí. Každý DD má své metody. Jednou z metod může být samostatné stravování dětí. O víkendu se samy musí postarat o to, co budou jíst. Samy si uklidí a vyperou. S takovým postupem většinou nesouhlasí hygienici. DD je přece jen státním zařízením, které pod hygienickou správu spadá a ta nepovoluje takové stravování.

Vychovatelky v DD učí děti také slušnému chování, vzájemnému respektu, empatii a autoritě dospělých. Stává se, že si děti vůbec neuvědomují, jak se k cizím lidem mají chovat.

Každé dítě v DD dostává určitý obnos peněz jako kapesné, se kterým naloží podle sebe. Vychovatelky se dětem snaží na kapesném ukázat, jak by se mělo s penězi zacházet, jak s nimi hospodařit, popřípadě si je šetřit.

Každý DD dělá pro své svěřence, co uzná za vhodné. Někde je to méně, jinde víc. Do budoucna by se měla příprava dětí hodně zlepšit a tato péče by měla být poskytována v každém DD stejně.

4.Pomáhající projekty

Snahou vychovatelek v DD je co nejlepší péče o děti. Na některé věci samy nestačí. Proto se na problémy, nedostatky a rizika DD snaží navazovat různé nadace a společnosti se svými projekty a kurzy, které se snaží DD vypomocet s výchovou dětí a jejich přípravou na život.

4.1. Co je to nadace?

Nadace je účelovým sdružením majetku zřízeným za účelem dosahování obecně prospěšného cíle. Nadační příspěvky se poskytují z výnosů nadačního jmění a ostatního majetku nadace.¹⁰

Zákon č. 227/1997 Sb. uvádí, že nadaci a nadační fond spravuje správní rada a kontrolním orgánem nadace nebo nadačního fondu je dozorčí rada nebo revizor. Nadace nebo nadační fond nesmí až na výjimky sám podnikat a majetek může používat pouze v souladu s účelem a podmínkami v zakladatelské listině nebo společenské smlouvě.

Nadace jsou financovány z nadačních fondů, darů a příspěvků. Mohou pořádat různé sbírky. Vytvářejí projekty, kterými se snaží pomoci. Jedním druhem projektů mohou být ty, které pomáhají DD a to v různých oblastech.

4.2. Co je to projekt?

Projekt je dočasné úsilí s cílem vytvořit unikátní produkt nebo službu. Unikátnost a dočasnost odlišují projekt od podnikového procesu, který se provádí opakovaně. Zároveň je třeba zdůraznit, že projekt znamená aktivitu plánovanou, řízenou a kontrolovanou a to vedoucím projektu, který za ni nese plnou zodpovědnost.

¹⁰ Zákon č. 227/1997 Sb. o nadacích a nadačních fondech , § 1.

Projekt má následující charakteristické vlastnosti:

- cíl - produkt / služby a jejich funkčnost /
- kvalitu s jakou má být cíl realizován
- zdroje za pomoci kterých bude cíl naplněn
- čas ve kterém je třeba odevzdat hotový produkt
- náklady - tj. rozpočet, který bude čerpán
- rizika, pro přípravu postupů jak se jim vyhnout nebo co dělat pokud nastanou
- omezení, která projekt budou ovlivňovat¹¹

4.3. Proč pomáhají?

Nadace a projekty mají různé cíle. Existuje skupina nadací a projektů se stejným cílem, a to pomáhat dětem v DD. Děti v dětských domovech i přes všechnu vynaloženou péči vychovatelů nepoznají fungující rodinu, a proto nemají patřičnou výbavu pro život. Chybí jim základní vědomosti, které děti za normálních okolností získávají v rodině s rodiči a sourozenci. Nemají představy o budoucím životě za branami DD. I přes snahu vychovatelů odchází děti z DD nepřipravené na nástrahy reálného života.

Projekty pomáhají dětem žijícím v DD v mnoha směrech. Mnoho projektů se specializuje na pomoc dětem v oblasti přípravy do života, kde mají DD stále velké mezery. Cílem těchto projektů je předat něco málo informací o budoucím životě mimo DD a tím je připravit na vykročení do života. Připravit děti na překážky, které je během života budou brzdit. Varovat je před nástrahami života.

Projekty navazují na výchovu DD. Děti si v DD o víkendu vaří, projekt jim nabízí kurz stolování, aby si uměly i samy správně připravit stůl a slušně se u něj chovat.

¹¹ Wikipedie Otevřená encyklopedie, Projekt [online databáze]. 2009 [cit. 2009-05-05]. Dostupný z www: <<http://encyklopedie.seznam.cz/heslo/485090-projekt>>

Vychovatelky nemají ponětí o různých zařízeních kde pomáhají už dospělým dětem hledat práci a kde hledat pomoc. Projekt má na každý kurz své odborníky, kteří dětem předají tyto informace, které vychovatelky neznají.

Pomáhají v oblasti sebepoznávání, kde mají děti často velké nedostatky. Vychovatelky jim nedokáží pomoci, protože samy nemají takové znalosti a informace. Proto projekty vytváří kurzy sebepoznávání, kde se dětem ukazuje jak složitá je lidská psychika. Jak reagovat na stres a smutek. Jak ovládat vztek. Všechno si děti mohou s pomocí odborníků vyzkoušet v praxi.

Každý DD má své specifické problémy, které neumí vyřešit. Co je problémem DD Smolina nemusí být problémem pro jiný DD. Proto existují různé projekty a DD si pak vybírají ty, které jim nejvíce vyhovují a které jim nejvíce pomohou.

Praktická část

V České republice působí mnoho nadací a organizací s různým zaměřením. Některé jsou zaměřeny jen na děti žijící v DD a vytváří různé projekty, kterými se snaží pomáhat.

Pro praktickou část své práce jsem si vybrala tři projekty, které mě zaujaly a na kterých se podílí DD Smolina. Mým cílem je zjistit něco o těchto projektech a popsat jejich strukturu.

Hlavním úkolem výzkumu je hodnocení projektů ze strany dětí a jejich vychovatelů. Jak projekty probíhají a pomáhají v praxi. Jak jsou s nimi děti a vychovatelé spokojeni. A jaké k nim mají výhrady. Co všechno děti projekty naučily.

Všechny projekty mají společný cíl: pomáhat dětem v DD v jakémkoli směru. Nechtějí DD konkurovat, chtějí DD doplňovat v jejich činnosti. Přispět tam, kde končí možnosti DD. Přispět nad rámec povinností.

Největším problémem dětí v DD je příprava na budoucí život, na život, který nebude tak jednoduchý jako v bezpečí domova. Proto se mnoho projektů zaměřuje na přípravu do života.

5. Výzkum

5.1. Forma výzkumu

Pro zpracování tématu jsem se rozhodla použít formu kvalitativního výzkumu, který umožňuje nahlížet na výzkumný problém do hloubky.

5.2. Metoda výzkumu

Metodu výzkumu volíme dle hlediska, jakou informaci chceme získat, kdo nám ji poskytne a v jakém prostředí a za jakých okolností bude sběr dat probíhat.

Pro zjištění informací od dětí v dětském domově jsem zvolila metodu *polostrukturovaného skupinového rozhovoru*.

Dále jsem ve výzkumu použila:

Analýza dokumentů: k dané problematice jsem nastudovala materiály k různým projektům jako výroční zprávy a interní hodnocení projektů.

Pozorování: k doplnění celkového obrazu jsem použila zápisky z pozorování dětí při přípravě na projektu.

5.2.1. Struktura rozhovoru

Použila jsem metodu polostrukturovaného skupinového rozhovoru. Rozhovor se skládá ze tří základních otázek a několika otázek, které různě vyvstávaly s rozhovoru. Některé rozhovory byly delší, jiné kratší. Záleželo na respondentově náladě a schopnosti odpovídat.

Připravené otázky rozhovoru s dětmi:

1. Co tě vedlo k zapojení se do projektu?
2. Líbí se ti projekt nebo nelíbí? Co konkrétně se ti líbí, nelíbí.

3. Naučil tě projekt něco nového?

Připravené otázky rozhovoru s výchovnými pracovníky:

1. Co Vás vedlo k zapojení se s dětmi do projektu?
2. Myslíte si, že dětem pomáhá? Jak a v čem?
3. V čem si myslíte že projekt pomáhá DD jako celku?

5.3. Projekt Jarmark pro šikovné ručičky

V roce 2006 byla Nadací Terezy Maxové (dále jen NTM) založena Obecně prospěšná společnost při NTM. Jejím úkolem je realizace projektů NTM. O její chod se stará sedm zaměstnanců a pět dobrovolníků.

Projekt Jarmark pro šikovné ručičky vznikl před šesti lety. Prvotní nápad a myšlenku měla paní Terezie Sverdlinová. Podklady od paní Sverdlinové rozpracovala a nastavila tak, aby se mohl projekt realizovat, paní Nad'a Dittmannová.

JŠR má tři hlavní fáze:

V první - přípravné a školící fázi jsou osloveny dětské domovy v ČR s konkrétní nabídkou účasti v projektu. Přihlášené týmy následně projdou školením – kde se seznámí s principy týmové práce, prodeje a propagace. Každý zapojený domov získává grant ve výši 10.000,- Kč určený na materiál potřebný k tvorbě vlastních výrobků.

Druhá - realizační fáze probíhá v jednotlivých dětských domovech, kde děti vyrábí nejrůznější výrobky ze skla, keramiky, dřeva, korálků... a připravují se na jednotlivé soutěžní jarmarky, které byly nazvány Jarmarky pro šikovné ručičky.

Tyto jarmarky, jež tvoří třetí - finální část projektu, jsou nejprve regionální a ti nejlepší se zúčastní celostátního jarmarku. Na celostátním jarmarku jsou pak vybrány 4 absolutní vítězné domovy, které jsou oceněny na slavnostním zakončení projektu.

Cíl projektu

Hlavním cílem projektu je poskytnout dětem z dětských domovů užitečné informace o životě za branami ústavu, pomoc v získání dovedností a praktických zkušeností, jak efektivně zacházet s penězi a současně rozvíjet talent, nadání a chuť tvořit, a to jak hodnotu materiální, tak myšlenkovou. Děti tak získávají zkušenosti a učí se správně

chápat pracovní motivaci, což jim může být velmi nápomocné při profesní integraci ve společnosti.¹²

Projekt „Jarmarky pro šikovné ručičky“ je určen pro děti z dětských domovů, aby zábavnou a hravou formou získávaly nové zkušenosti z oblasti podnikání. Snaží se dětem předat určité pracovní návyky, naučit je o práci přemýšlet a tvořit nové věci. Všechny činnosti, které se dětem takto snaží vštípit, je mají připravit do budoucího života.

Přihlášení

Ještě před přihlášením si domov zvolí svou kontaktní osobu, která bude zároveň i vedoucím skupiny a zástupcem dětí z daného domova. Pak už stačí jen vyplnit přihlášku a odeslat.

Do přihlášky se uvádí informace o DD, jméno kontaktní osoby a podrobnosti o výrobcích se kterými se budou děti z DD jarmarku účastnit. Důležité je také uvést, zda už se na výrobcích pracuje.

Zároveň je nutné k přihlášce přiložit několik výrobků, které pak chtějí děti prodávat.

Průběh projektu

Zapojené domovy dostávají finanční příspěvek (duben 2009 - 10 000,- Kč). V případě postupu do celostátního kola jim je přidělena ještě jednou stejná částka. Celý příspěvek je vyhrazen k nákupu materiálu, odborné literatury, nebo náradí k výrobě výrobků určených pro jarmark. Samozřejmě je uhradit cestovní náklady na školení nebo na samotné jarmarky. Na závěr domovy zúčtují příspěvky, dodají kopie účetních dokladů a seznam výdajů. S jednotlivými domovy je sepsána smlouva o podmínkách.

¹²NADACE TÁTA A MÁMA, *Projekt Jarmark pro šikovné ručičky* [online]. 2009 [cit. 2009-05-05]. Dostupný z www: <http://nadacetm.cz/stranka.php?id_radek1=15&id_radek2=51&id_radek3=167>

Součástí přípravy na jarmark je školení. Musí se ho zúčastnit všechny zapojené domovy. Domovy jsou rozděleny do dvou skupin: Morava a Čechy. Každá skupina bude mít školení v různých městech (Morava - Olomouc, Čechy - Praha). Školení se účastní vždy dvě děti, každý rok jsou to jiné dvě děti. Je důležité, aby to byly děti, které jsou do projektu zapojeny a mají o něj skutečně zájem. Obsahem školení jsou hry, které mají děti naučit týmové spolupráci, prodejním dovednostem, výzdobě, stanovením cen atd.

Děti musí před jarmarkem vyrobit výrobky, se kterými se do projektu přihlásily a které chtějí na trzích prodávat. Je možno prodávat i výrobky, které nebyly představeny v přihlášce. Počet není předem stanoven. Nabídka výrobků by měla být širší, dobré je vybrat několik výrobků levnějších, několik dražších a jen pár těch nejdražších. Cenu si určuje DD na základě ceny výrobního materiálu. Obal reprezentuje výrobek, proto by na něm měla být uvedena adresa a např. telefonní číslo DD, pro případ že se kupující v budoucnu rozhodne komunikovat přímo s DD.

Nesmí se zapomínat na místo prodeje a reklamu.

Svůj stánek si děti vyzdobí a připraví si nějakou propagaci stánku.

Samotný prodej probíhá v některém z měst, vždy na veřejném místě, jako je např. náměstí, známá ulice apod. Začátek je v devět hodin ráno, kdy si děti připravují svůj stánek. Pak následuje samotný prodej, který si každý DD organizuje po svém. Mohou se používat různé kostýmy či kroje. Celý den se pak děti snaží prodat své výrobky lidem, kteří jarmark navštíví. Není vyloučeno, že některý zákazník bude mít zájem o větší počet výrobků. Záleží pak na DD, jak se s zájemcem domluví. Jarmark je ukončen v pozdních odpoledních hodinách. Děti nahlásí počty vyrobených a prodaných výrobků a odjíždí.

Výsledky prodeje doručí vedoucí projektu do DD a také zda postupují do dalšího kola. Celý projekt je pak zakončen kulturní akcí s koncerty a zábavou spolu s vyhlášením vítězů.

Hodnocení

Projekt je rozdělen do dvou úrovní, regionální a celostátní. Do regionálního jsou pozváni, všichni ti, kteří se přihlásili. Do celostátního kola postupují ti, kteří prokáží nejlepší prodejní dovednosti. Podmínkou k postupu je také aktivní komunikace projektu. To znamená informovat nějaká regionální média či veřejnosti o projektu. Formu si zvolí sám domov, může to být např. pozvánka na tento jarmark v novinách, nebo informování veřejnosti o zapojení se domova do projektu. Tato komunikace musí být doložena kopií článku, apod.

Nejlepších domovů bude vybráno asi kolem třiceti. Místo konání celostátního Jarmarku bude Praha.

Absolutní vítězové, čtyři nejlepší domovy, se mohou těšit na velmi zajímavé finanční i věcné ceny.

Peníze, které děti během Jarmarku utrží, budou každému domovu věnovány.

Hodnocení bude probíhat v těchto kategoriích:

Kategorie Kultura prodeje.

Kategorie Speciální cena veřejnosti/ceny sympatie.

Kategorie Počet prodaných kusů.

Kategorie Reklamní slogan.

Reklamní slogan, musí být umístěn na viditelném místě na stánku. Domov, který se účastní opakovaně, musí mít na každý ročník připraven nový slogan.

Hodnocení jednoho z minulých Jarmarků

Podle vnitřních materiálů (2008) se loňského ročníku zúčastnilo 1.243 dětí z 52 dětských domovů z celé České republiky. Proškolilo se 107 dětí a 52 vychovatelů. V tomto ročníku děti prodaly celkem úžasných 12.756 ks výrobků za 411.240,- Kč.

Velký důraz byl letos kladen na prezentaci projektu dětskými domovy. Na školení byl propagaci věnován samostatný blok. Výsledky jsou velice pozitivní, propagace projektu se podařila více jak polovině domovů, celkem šlo o 57 příspěvků. Jednalo se o články v regionálních médiích či na internetu. Kromě těchto článků vyšlo také 31 inzercí projektu.¹³

5.3.1. Prezentace rozhovorů s dětmi

Hodnocení referáty

Lenka, 19 let

Jarmark pro šikovné ručičky je super. Když jsme se do něj poprvé přihlásili tak jsem se hodně bála toho, co nás čeká. Nevěděla jsem, jak to všechno bude probíhat, i když jsme dostali podrobné informace, která nám hodně pomohly. Už před přihlášením do projektu jsme vyráběli různé výrobky, většinou to bylo pro sponzory našeho DD apod. Proto, když se k nám dostala takováto nabídka vyzkoušet si prodávat naše výrobky, okamžitě jsme se přihlásili.

Vybrali jsme si pár výrobků, které se nám zdály být nejlepší. Hlavně jsme chtěli prorazit s drátkováním. To nás totiž nejvíc baví a jde nám to. Naučila nás to teta Alena, byla na kurzu a moc se jí to líbilo, tak jsme se rozhodli s drátkováním začít.

¹³NADACE TÁTA A MÁMA, *Projekt Jarmark pro šikovné ručičky* [online]. 2009 [cit. 2009-05-05]. Dostupný z www: <http://nadacetm.cz/stranka.php?id_radek1=15&id_radek2=51&id_radek3=167>

Začínali jsme různým drátkováním kamínků, mušliček až k vajíčkům a lahvím. Po přihlášení do projektu jsme hned začali s přípravou výrobků, výzdoby stánku a vymýšlením hesla. Ze začátku nám to moc nešlo, každý měl hodně nápadů, bylo těžké se domluvit.

Ještě nás čekalo školení, abychom věděli, co a jak, a byli na všecko připraveni. Proběhlo to v bezva náladě a už na tomto školení jsem se dověděla mnoho užitečných informací, které se netýkaly jen Jarmarku.

Na konec jsme to všechno perfektně zvládli a mohli vyrazit na Jarmark do Olomouce. Byli jsme všichni hrozně nervózní, ale zároveň jsme se moc těšili.

V Olomouci to bylo všechno zařízené. Naším úkolem bylo si vyzdobit stánek, který tam byl připraven, a začít s prodejem. Byli jsme hodně nervózní, ale za chvíli to opadlo, a my byli skoro opravdoví prodejci. Nejtěžší pro mě byla práce s penězi. Hrozně dlouho mi trvalo, než jsem si všechno přepočítala. Ale čím více jsem počítala, tím lépe mi to šlo. To mi také dnes pomohlo, umím si rychleji přepočítat. Další důležitou věcí, kterou jsem zde pochopila, byla hodnota peněz. Dnes už vím, že není jednoduché je vydělat. V domově dostáváme jíst, pít a všechno, co potřebujeme, proto jsem nikdy moc nechápala, že jednou budu muset taky vydělávat. Samozřejmě, že nám to ve škole i v domově tloukli do hlavy, ale zkusit si to v praxi je něco úplně jiného.

V roce 2005 jsme se staly naprostými vítězi. Spolupráce na Jarmarku mě moc baví. Jsem ráda, že je.

Martin, 17 let

S NTM spolupracuji moc rád. Účastnil jsem se více projektů a vždycky se mi to moc líbilo. Je tam sranda a poznal jsem tam i nějaké kamarády s jiných domovů, s kterými si píšu přes email.

Jarmarku se účastníme každý rok, pomáhá nám to vydělat si nějaké peníze. Vždycky to investujeme do materiálu na nové výrobky nebo na nové pomůcky k vyrábění. Nejradši vyrábím nějaké věci z keramiky. Baví mě i drátkování, ale bližší je mi keramika. Rád i něco upletu, tak jsem na Jarmark napletl pár obalů na mobil. Organizace jarmarku je celkem náročná, všechno se musí dobře promyslet a nachystat, aby bylo vše perfektní. Nejhorší pro nás bylo vymyslet ten reklamní slogan. S tím máme každý rok problémy, musí být každý rok nový. Jinak je to ale zábava. Pokud teda během prodávání neprší a není zima. To se stalo minulý rok, tak to nás moc nebavilo. S projektu jsem si vzal mnoho nového do života.

Hodnocení dětí na základě rozhovoru:

Pro rozhovor jsem si připravila několik základních otázek, na které mně děti odpovídaly.

Alena, 18 let

Ty jsi zapojena do Jarmarku pro šikovné ručičky.

1. Co tě vedlo k zapojení se do projektu?

No, připadal mně docela zajímavý, líbilo se mi, že je tam drátkování, takže asi to. A taky sem si chtěla zkusit ty výrobky prodávat.

2. Líbí se ti projekt nebo nelíbí? Co konkrétné se ti líbí, nelíbí.

Bylo, teda je to super. Zapojujeme se totiž každý rok. Na projektu se mí líbí, že si můžeme zkusit prodávat a všechno kolem toho. Taky jsem tam poznala hodně nových kamarádu. A někdy mně vadí to cestování. Je to hrozně zdlouhavé.

3. Naučil tě projekt něco nového?

Určitě jo. Naučila jsem se třeba prodávat, to mě hrozně bavilo. A zjistila jsem, že to není vůbec jednoduché něco vyrobit a pak to prodat.

Pomohl mi v tom, že vím, že nic není zadarmo. A také jsem poznala, jakou hodnotu mají peníze, že nebudu do konce života dostávat všechno jen tak. Že musím něco dělat, že se nic neudělá samo.

Eva, 16 let

Otázky:

Ty jsi také zapojena do projektu Jarmark pro šikovné ručičky.

1. Co tě vedlo k zapojení se do projektu?

Baví mě drátkování a výroba koberečků, a chtěla jsem poznat něco nového. A něco nového se naučit, někam se podívat.

2. Líbí se ti projekt nebo nelíbí? Co konkrétně se ti líbí, nelíbí.

Líbí se mi všechno. Třeba ty jarmarky jak prodáváme. A když pak jezdíme na vyhlásování výsledků. Je tam nějaký zábavný program, koncert atd. Bývají tam hodně známí lidé. Potkávám tam i spoustu kamarádů z jiných domovů. Také se mi líbí, že něco vytváříme, a že to není jen tak, že je to pro určitou věc.

3. Naučil tě projekt něco nového?

Jo, naučil mě pracovat s penězi, počítat a vracet peníze. Naučila jsem všechno kolem prodeje. Že to není jen něco vyrobit a prodat, ale že se musí vytvořit i nějaká reklama apod. Naučila jsem se pracovat s penězi a poznat hodnotu peněz.

A taky sem se naučila cestovat vlakem. Nejezdili jsme sice sami, ale i tak to byla zkušenost. A cesty vlakem byly super.

5.3.2. Analýzy rozhovorů a referátů dětí

Projekt Jarmark pro šikovné ručičky se dětem moc líbí. Svědčí o tom už to, že se zapojují každý rok již od roku 2004 a stále mají chuť do práce. V roce 2005 se staly absolutními vítězi celého jarmarku.

Nejvíce se jím líbí, že jejich výrobky jsou někde vidět. Těší je zájem o jejich výtvary a to, že to všechno nedělají pro nic za nic. Za velký přínos považují práci s penězi, kterou si nemají kde vyzkoušet, zkušenosti s prodejem a souvisejícími podrobnostmi.

Každé z dětí se na projektu naučilo něco nového, co si předtím nemohlo vyzkoušet. Na co v domově není z různých důvodů prostor.

Negativ není mnoho. Některým dětem vadí cestování spojené s jarmarky. Ze Smoliny je to do Olomouce či Prahy poměrně daleko. Jiným dětem se naopak cestování zamlouvá.

Celkový pohled dětí na Jarmarky je velmi pozitivní a hodnotí je jako velmi přínosný pro jejich budoucí život.

5.3.3. Prezentace rozhovorů s výchovnými pracovníky

Eva, 40 let

Spolupracujete s dětmi na projektu Jarmark pro šikovné ručičky.

1. Co Vás vedlo k zapojení se s dětmi do projektu?

Návrhy a popisy projektu byly doručeny na vedení našeho DD, paní ředitelka to poté předala nám, at' se rozhodneme, nechala nám volnou ruku. Vyráběly jsme různé koberečky, výrobky z drátků a keramiky. Vždy to bylo jen pro sponzory nebo na výzdobu domova. Proto jsme projekt celkem uvítali. Vyplnili přihlášku a poslali vzorky našich výtvorů.

2. Myslíte si, že dětem pomáhá? Jak a v čem?

Tak to určitě a to v různých oblastech. Děti něco vyrábějí, vědí proč to dělají, že je to do soutěže, pro dobrou věc a to je motivovalo k práci. Také ta odměna je motivovala.

Už v první fázi školení dětem předali důležité a cenné informace do života. Připravovali je na prodej, dostaly různé náměty k tomu, jak prodávat a všechno co k tomu patří. Všechno vyvrcholilo samotným jarmarkem, jako praxe. Děti si všechno mohou vyzkoušet. Není to jen o nudném poslouchání, ale pořádná zkušenost. Takže děti nabraly zkušenosti s prodejem a všeho kolem. Vyzkoušely si být prodavačem, hlavně práci s penězi, což bylo pro některé úplně nové. Ty starší děti také pochopily hodnotu peněz a že nic není zadarmo. V neposlední řadě si vyzkoušely cestovat vlakem, to je určitě moc dobrá zkušenost pro život.

3. V čem si myslíte, že projekt pomáhá DD jako celku?

Hlavně ve finanční oblasti. Na takové jarmarky a podobné projekty nemá DD peníze. Také nemá školené pracovníky na to, aby mohl takový projekt vytvořit. Určitě sem patří i hledisko časové, abychom se intenzivně věnovali dětem nás stojí mnoho času, takže už na nic jiného nezbývá. Hlavní přínos ale vidím v tom, že dětem předávají zkušenosti z reálného života.

Alena, 48 let

Spolupracujete s dětmi na projektu Jarmark pro šikovné ručičky.

1. Co Vás vedlo k zapojení se s dětmi do projektu?

Vedu kroužek drátkování. Děti, které do kroužku chodí, jsou moc šikovné. Proto jsme se rozhodli spojit s ostatními a prezentovat svoje výrobky. Určitě také proto, že si myslíme, že projekt je dobrý pro děti, aby se naučily něco nového, co jim my v DD nemůžeme poskytnout.

2. Myslíte si, že je dětem pomáhá? Jak a v čem?

Pomáhá hodně. Nejvíce v osvojování si nových věcí. Naučily se nové věci o prodeji a co všechno je k němu potřeba. Také hodně pracovaly z penězi, to v si v DD neměly možnost v praxi vyzkoušet. Toto všechno je připravuje do života, všechno se jim to bude hodit, až budou žít mimo DD. Také to, že je projekt dlouhodobý má svůj velmi dobrý účel. Jednorázové projekty nemají takové výsledky u dětí jako ty, které jsou na etapy.

3. V čem si myslíte že projekt pomáhá DD jako celku?

V mnoha věcech. Hlavně z finanční stránky. A v přípravě dětí na různé životní situace. Hlavní plusy vidím v tom, že projekty navazují na současné problémy DD, a tady začínají svou činnost. Snaží se pomáhat tam, kde na to my v DD nestačíme.

5.3.4. Analýza rozhovorů s výchovnými pracovníky

Z pohledu výchovných pracovníků DD Smolina je projekt přínosný. K zapojení je vedlo hned několik důvodů. Jedením z hlavních důvodů byla příprava dětí do života. V DD si nemohou jen tak vyzkoušet prodávání výrobků, práci s penězi a reklamou. Nemají k tomu prostory, a z právního hlediska je to také velmi složité. Musely by si vyřídit živnostenský list apod. Tady si to mohou téměř nezávazně vyzkoušet, aniž by porušovali právní normy.

Snahou projektu je, aby si děti všechno, pokud možno, obstaraly samy. Aby se naučily, co všechno je potřeba k výrobě a prodeji výrobků. Tuto stránku vychovatelky velmi oceňují. Z jejich pohledu, dětem podobné aktivity chybí, když jim je všechno naservírováno téměř pod nos. Učí se jak si samy obstarat různé věci, jak nakládat s vydělanými penězi. Toto je pro děti z DD Smolina velmi důležité, aby si vyzkoušely aktivity běžného života., na které v DD nezbyvá mnoho času. Vychovatelky vítají tuto pomoc také z finančních důvodů. DD nezůstává mnoho prostředků na aktivity,

kteřé by dětem pomohly v přípravě do života. Proto je Jarmark vítaným pomocníkem jak z pohledu dětí, tak i z pohledu vychovatelek.

5.4. Projekt „Věřím si“

Projekt „Věřím si“ je dílem společnosti ICV – Institut certifikovaného vzdělávání. Společnost byla založena v České republice v roce 1990 Noel J. W. Walthausem, holandským marketingovým specialistou a manažerem. Vznikla jako pobočka celosvětově působící vzdělávací společnosti Wolters Kluwer Professional Training Group sídlící v Amsterdamu. Odtud ICV převzalo výukové know – how i konkrétní programy, které byly postupně adaptovány k českým podmínkám. Během dlouholetého působení u nás si ICV s. r. o. vydobyl nezastupitelné místo. Je považován za lídra českého vzdělávacího trhu¹⁴ ICV s. r. o. se podílí na přípravě lidských zdrojů v různých oblastech.

Tento projekt je určen pro děti z dětských domovů a je zaměřen na pomoc dětem při vstupu do samostatného života. Pod vedením zkušených lektorů si mohou na vlastní kůži vyzkoušet, jak zvládat různé životní situace, s nimiž se do té doby třeba ještě nikdy nesetkaly.

„Věřím si“ je projekt dlouhodobějšího rázu. Skládá se z několika modulů, které jsou od sebe různě časově vzdáleny. Délka mezi moduly je většinou měsíc až dva. Projekt se skládá ze šesti samostatných vzdělávacích modulů, délka projektu je tedy něco kolem půl roku.

Každý z modulů je rozdělen na dvě hlavní části, na teoretickou a praktickou část. Nejprve jsou dětem předány informace, všechno si pak mohou vyzkoušet pomocí modelových situací v praxi.

¹⁴ ICV Professional Training [online]. 2008 [cit. 2009-05-05]. Dostupný z [www: <http://www.icv.cz/>](http://www.icv.cz/)

Je určen dospívajícím dětem ve věku od 16 do 18 let, které se budou muset postavit čelem k samostatnému životu. Moduly, tedy kurzy jsou dvou denní, konají se většinou o víkendu nebo ve dnech volna. Nezasahují dětem do školní výuky. Všechny moduly jsou popsány na základě údajů o projektu z internetových stránek projektu „Věřím si“.¹⁵

Modul 1 – Sebepoznání

Úkolem tohoto modulu je seznámit děti s charakteristikami osobnosti, jejími zvláštnostmi, předpoklady, možnostmi a omezeními každého člověka. Děti by si měly uvědomit sebe sama, najít vztah k sobě a druhým lidem. Cílem je, aby děti našly své silné a slabé stránky, podpořily svou sebedůvěru, která je nezbytná k jejich dalšímu vývoji a uplatnění v životě.

Děti se zde dovídají, že každý člověk je jedinečnou bytostí, která má svá specifika, ať už fyzické nebo psychické. A také to, že jejich osobnost je ovlivněna vrozenými a zděděnými předpoklady, životním prostředím a vlastními aktivitami jedince.

Dětem se objasňuje osobnost a její struktura a možnosti poznávání osobnosti, mezi které patří např. reflexe, pozorování sebe sama, psaní deníku apod.

Účastníci získaly informace o sobě a prostřednictvím různých psychologických her a testů včetně zpětné vazby. Měly možnost si vyzkoušet jednotlivé metody, které napomáhají k sebepoznání.

Modul 2 – Společenské chování

Blok společenského chování se zaměřuje na zvládání základů etiky. Učí děti správnému chování a jednání s lidmi. Účastníci si osvojují hlavní zásady

¹⁵ ICV, *Projekt Věřím si 2008* [online]. 2008 [cit. 2009-05-05]. Dostupný z [www: <http://www.icv.cz/projekty/verim-si-2008>](http://www.icv.cz/projekty/verim-si-2008)

společenských pravidel, naučí se a prakticky vyzkoušejí zvládnání různých společenských situací.

Lidé se neustále setkávají. Heslem tohoto kurzu je: „Člověk, který je ohleduplný vůči lidem ve svém okolí, je oblíbený a lidé ho vyhledávají.“ Proto je důležité, aby děti znaly pravidla pro setkávání se s druhými lidmi. V kurzu se snaží pojmout informace o společenském chování, co to vůbec je, kdy vzniklo. Učí se společenské významnosti, být taktní, ohleduplní, uctívají k druhým lidem a také základům estetičnosti.

Důležitým tématem, který se dětem snaží předat, je první kontakt. Tedy vše o pozdravu, podávání ruky a představování. Dalším neméně důležitým tématem je stolování. Vše o tom jak se chovat při usazování u stolu, při objednávání jídla a při jídle samotném i po jídle a při placení. Co všechno se může v restauraci na stole objevit a jak s tím zacházet.

Prakticky si stolování mohly děti vyzkoušet ve známé vyhledávané pražské restauraci. Součástí kurzu byla i návštěva módního butiku, kde si mohly vyzkoušet volbu vhodného oblečení, ale také líčení a péči o pleť.

Modul 3 – Rozhodování a řešení problémů

Děti z DD musí jednou odejít, musí se přihlásit na střední školu, toto jsou důležité životní kroky a je jich daleko víc. Děti by si měly uvědomit důležitost těchto kroků a také to, že správné rozhodnutí předpokládá znát dobře sami sebe, orientovat se v dostupných informacích a nést za svá rozhodnutí odpovědnost.

Cílem kurzu je zamyslet se nad faktory, které mohou rozhodování jedince ovlivňovat, jaké překážky jim v rozhodování brání a naučit se volit z daných možností. Dále seznámení s postupem efektivního rozhodování a styly rozhodování.

Denně se musíme rozhodovat, mohou to být rozhodnutí banální, ale také velmi náročná a složitá. Dětem se v tomto modulu snaží předat

znalosti o procesu rozhodování o tom, jak se rozhodujeme, postupy správného rozhodování. Dále je důležité jim vysvětlit, že je důležité vyjasnění si cílů, co chci a co nechci. Seznámit je s typy rozhodování, jako je např. typ logický, opatrný... a s technikami rozhodování.

Děti si rozebraly své konkrétní problémy, stanovily si možnosti řešení problému a překonávání různých překážek.

Modul 4 – Akční plánování

Cílem tohoto bloku je naučit děti po etapách plánovat své důležité životní kroky. Naučit se stanovovat si realistické a dosažitelné cíle a průběžně tyto cíle hodnotit. Hledat účinné strategie k dosahování cílů a překonávání překážek. Děti by měly pochopit, že akční plánování je velmi důležitou součástí přípravy na budoucnost.

Děti si objasní, co to plánování vlastně je, jaký má význam, jeho postupy

V praxi to vypadalo tak, že si účastníci mohli vyzkoušet vytvořit konkrétní postup při hledání práce, bytu. Samozřejmě si vyzkoušely napsat různé žádosti. Hovořilo se také o zacházení s výplatou a spoření.

Modul 5 – Informační základna pro hledání zaměstnání

Dítě si samo musí rozmyslet, co by chtělo dělat do budoucna. Cílem kurzu je, aby děti pochopily nutnost spojovat rozhodování s vyhledáváním potřebných informací. Musí zhodnotit své osobní předpoklady. Naučit se informace vyhledávat, třídít a pracovat s nimi. Uvědomit si, které informace jsou důležité při výběru povolání. Vědět kdo mu může pomoci s výběrem povolání i pracovního místa. Velmi důležitým cílem je, aby dítě umělo napsat životopis, připravit se na pohovor, což jsou důležité prvotní informace o žadateli o práci.

Všichni se seznámili s vyplňováním formulářů úřadů práce. V modelových situacích si vyzkoušeli přijímací pohovor. Tyto pohovory byly natočeny a poté konzultovány a individuálně rozebrány.

Modul 6 – Adaptace na životní změny

Poslední modul byl zaměřen na uvědomění si nevyhnutelnosti životních změn, které nastanou po odchodu z domova a nebudou jednoduché. Poznání způsobů, jakými je možné se na změny připravit a ustát je. Pomocí modelových situací se děti mohly připravit na zvládání zátěžových situací. Ke zpestření si mohly vyzkoušet různé relaxační techniky.

5.4.1. Prezentace rozhovorů s dětmi

Kája, 18 let

1. Kde jsi se o projektu dověděl?

Představila nám ho teta.

2. Co tě vedlo k zapojení se do projektu?

Zdalo se to být zajímavé. Chtěl jsem se zase naučit něco nového. A v programu toho bylo hrozně moc.

3. Líbí se ti projekt nebo nelíbí? Co konkrétně se ti líbí, nelíbí?

Celý projekt byl úplně super. Líbili se mi snad všechny moduly. Hlavně o společenském chování a stolování, všechno jsme si mohli vyzkoušet v praxi, byli jsme v restauraci a tam nám všechno ukazovali. Pak i něco o oblékání a společenském chování. Modul o řešení problému nebyl nic moc, nebyl zajímavý, zkoušeli jsme si řešení problémů, a tak, i když se mi nelíbil, tak jsem se tu moc naučil. Třeba co mám dělat když, budu mít problém. Abych se s ním poradil sám. Všechno za nás řeší teta, teď jsem si to mohl vyzkoušet sám, bez pomoci, co bych dělal.

4. Naučil tě projekt něco nového?

Naučil mě hrozně moc věcí. Tak třeba zavázat kravatu, jak se mám chovat u stolu, jak se mám slušně oblékat do společnosti. Ale zkoušeli jsme

si tam třeba napsat životopis, vyplnit pracovní dotazník a jiné dotazníky. Naučili mě i jak mám sám zvládat problémy a stres. Celý projekt byl zajímavý a jsem za něho vděčný.

Martin, 19 let

1. Co tě vedlo k zapojení se do projektu?

Teta nám ho popsala a vypadalo to zajímavě. Navíc to bylo v Praze i to mě lákalo.

2. Líbí se ti projekt nebo nelíbí? Co konkrétně se ti líbí, nelíbí?

Celý projekt byl bomba. Líbil se mně modul o hledání zaměstnání. Už bych měl odejít z domova, takže se mi ty informace hodí. Hlavně jsme si to všechno mohli zkusit a když sem něčemu nerozuměli tak se zeptat nebo poradit. Určitě se mi líbil modul o sebepoznání, nikdy jsem nevěděl jak, to všecko v člověku funguje, jako ta psychika.

Přihlásil bych se zase, určitě.

3. Naučil tě projekt něco nového?

Toho je hrozně moc, co jsem se tam naučil. Hlavně vypisovat ty formuláře a něco jak hledat práci. No jednou jsem jel úplně sám do Prahy vlakem. Takže jsem se trochu i naučil cestovat vlakem.

Lenka, 20 let

1. Co tě vedlo k zapojení se do projektu?

Všechno, co nám řekla teta o projektu, se mi zdálo dobré a zajímavé. Tak jsem to šla zkusit.

2. Líbí se ti projekt nebo nelíbí? Co konkrétně se ti líbí, nelíbí?

No tak nejvíc se mi líbil ta část, kdy jsme byly v tom butiku, mohly jsme si vyzkoušet různé oblečení a tak, a pak přišla i paní vizážistka, vyzkoušeli jsme si make-up a tak, to bylo nejlepší.

I modul o vaření, kdy jsme si mohli vyzkoušet různé věci, se mi líbil. No a ještě mně moc pomohl ten kurz, ve kterém jsme si mohli vyzkoušet vyplňování různých dotazníků. Hlavně kvůli práci, a tak. A učili nás taky, jak máme zacházet s výplatou, jak si ji máme rozložit, abychom hned všechno neutratili.

3. Naučil tě projekt něco nového?

Ano, vyplňovat ty dotazníky a formuláře. Pracovat s penězi, to jsme nikdy v domově neměli možnost si vyzkoušet. Nikdy jsem nevěděla, jak se třeba používá make up, to jsem si mohla vyzkoušet a zkusit, jaká barva je pro mě. Vyzkoušela jsem si, jak se obléct do společnosti, třeba na ples, ale i do práce. Bylo toho hodně, co jsem si odnesla.

Petr, 16 let

1. Co tě vedlo k zapojení se do projektu?

Chtěl jsem se naučit něco nového.

2. Líbí se ti projekt nebo nelíbí? Co konkrétně se ti líbí, nelíbí?

Celý projekt byl bezva, nemůžu říct, že by se mně něco nelíbilo. Všechny ty kurzy měly něco, co se mně líbilo. Asi nejvíc jsem uvítal ty kurzy o práci. Jak hledat, co dělat, když práci nemám. Kam se mám obrátit, když bych potřeboval pomoc.

Chodím na učiliště, na obor kuchař číšník, takže mě zajímal kurz o stolování a společenském chování. Určitě se mi to bude hodit do školy, ale i do budoucna.

3. Naučil tě projekt něco nového?

Jo to jo. Odnesl jsem si hodně informací, které jsem vůbec neznal. Třeba, že když nemám práci, musím se nahlásit na úřad práce. A také jak zacházet s penězi, které budu dostávat v práci.

5.4.2. Analýza rozhovorů s dětmi

Z projektů je patrné, že projekt „Věřím si“ je u dětí velmi oblíben. Všechny děti jsou s projektem velmi spokojeny. Naučily se mnoho nových věcí, které, jak samy tvrdí, budou potřebovat v budoucnu.

Nejvíce ocenily informace o zaměstnání, které jim v DD chybí. Také o společenském chování, oblékání a kosmetické úpravě. Nejméně oblíbený byl modul o sebepoznávání, ale i ten si našel své příznivce.

Pokud se podíváme na rozhovory z pohledu užitečnosti informací, najdeme společné znaky. Všechny děti se shodly, že nejvíce uplatní vědomosti z modulu o zaměstnání. Vyplňování formulářů, dotazníků a psaní životopisu je to, co považují za největší pomoc do budoucnosti.

Projekt se dětem celkově jevil jako dobrá příprava do života mimo DD.

5.4.3. Prezentace rozhovorů s výchovnými pracovníky

Iva, 39 let

Spolupracujete s dětmi na projektu „Věřím si“.

1. Co Vás vedlo k zapojení se s dětmi do projektu?

Určitě to byl koncept projektu. Prostudovali jsme ho společně a projekt se nám zdál velmi dobrý. Proto jsme ho představili dětem. Jim se to také líbilo, proto jsme do toho šli.

2. Myslíte si, že je dětem pomáhá? Jak a v čem?

Projekt „Věřím si“ pomáhá určitě, a to v mnoha směrech. Nebyla to jednorázová akce, probíhalo to asi půl roku, vždy o víkend. Děti se vracely vždy nadšené, plni dojmů, ale hlavně nových informací. Jako nejlepší se mi zdál kurz o zaměstnání. Děti si osvojily vyplňování formulářů, dotazníků a životopisu. Což je pro život moc důležité. I další části projektu byly prospěšné. Určitě to dětem hodně dalo. Například my, jako tety nemáme to vzdělání děti takovéto věci učit. Ve všem našem snažení děti připravovat do života všechno nestíháme, proto je dobré, že někdo tyto projekty vytváří. Důležité také je, že si to zkouší v jiném kolektivu dětí a vedoucích, myslím si že je to pohání k lepším výkonům.

3. V čem si myslíte že projekt pomáhá DD jako celku?

Samozřejmě, že ano. V různých ohledech – například při přípravě na pohovory a jiné věci do zaměstnání. Určitě i v sebepoznávání dětí.

Jako vychovatelky se dětem snažíme samozřejmě pomáhat a vychovávat je, jsou ale věci na, které nestačíme. Z nedostatku času, ale také z nedostatečného vzdělání. Na každém kurzu je vždy vede odborník, který tématu rozumí.

Leona, 38 let

Spolupracujete s dětmi na projektu „Věřím si“.

1. Co Vás vedlo k zapojení se s dětmi do projektu?

Společně s vedením a ostatními tématy jsme si prošli a projekt se nám moc líbil, ale hlavně byl sympatický dětem.

2. Myslíte si, že je dětem pomáhá? Jak a v čem?

Všechny projekty se snaží dětem pomáhat. „Věřím si“ je výborný projekt, který dětem hodně pomáhá v přípravě do budoucího života. V oblasti sebepoznávání, přípravy na zaměstnání, ale i oblékání a společenské chování, to si myslím, že dětem v DD chybí. I když se velmi snažíme, naše

výsledky nejsou moc dobré. Navíc děti svůj veškerý čas tráví v domově, samozřejmě se snažíme co nejvíce chodit do společnosti, ale není to jednoduché. Proto je dobré, že se děti dostanou do jiného kolektivu a vyzkouší si, jak by se měly chovat. Určitě to pak má vliv i na ostatní děti, protože si děti o projektech mezi sebou povídají a vyměňují si získané vědomosti.

3. V čem si myslíte že projekt pomáhá DD jako celku?

DD nemá dostatek financí, aby poskytoval dětem různé kurzy apod. Proto každý takový projekt vítáme. Pro DD jsou prospěšné tím, že pracují s dětmi tam, kde to my nezvládáme. My nemáme takové vzdělání a informace, které mají vedoucí těch kurzů.

5.4.4. Analýza rozhovorů s výchovnými pracovníky

Vychovatelky, které projekt hodnotily, se shodly na jeho výborné strukturaci. Projekt si vybraly proto, aby navázal na jejich nedostatky v přípravě dětí do budoucího života, kterou vnímají jako velký nedostatek ve výchově v DD Smolina. Dětem chybí základní znalosti o zaměstnání. Neví co a kde zařídít. Nevědí, že jednou budou muset vůbec pracovat, aby se uživily. Vychovatelky se jim snaží tyto základní vědomosti předávat, jejich snaha je ale marná. Děti stále všechno dostávají bez svého přičinění. Je pro ně těžké si uvědomit, že to jednou skončí. Vychovatelky proto uvítaly i tento projekt, který se právě této problematice věnuje. Oceňují na něm, že vychází z potřeb DD.

Přiznávají, že k mnohým tématům z projektu nemají ony samy dostatečné vědomosti. Chybí jim také kvalifikované vzdělání, aby mohly dětem předávat znalosti o psychice člověka, která je důležitá pro sebepoznávání. Aby děti zvládaly stresové situace a byly na ně připraveny.

5.5. Projekt „Na cestě do života“

Projekt nabízí komplexní a dlouhodobé doprovázení mladých lidí z DD. Autory a organizátory projektu jsou salesiáni Dona Boska v Pardubicích. Hlavním organizátorem je Ing. Jiří Křemeček.

„K nejvážnějšímu problému dochází po odchodu dětí z dětských domovů při dosažení 18 let a ukončení školy. Tehdy se naplno projeví jak jsou nepřipraveni a neumí žít. Jsou vyvrženi do života bez vztahů, zázemí, možnosti se někde vrátit. Neumí sami ráno vstát do práce, hospodařit s penězi, nedokážou vzít za kliku a vstoupit na úřad, neví jak řešit běžné problémy a netuší jak vypadá model fungující rodiny. Mají své děti, o které se nedokážou postarat, stávají se bezdomovci, něco ukradnou... Sami těžko dokáží přerušit tento bludný kruh beznaděje“¹⁶

Projekt „Na cestě do života“ chce pomáhat dětem z DD a připravit je do života.

Projekt nabízí:

- navázání partnerství s dětskými domovy
- prázdninové a víkendové pobyty
- návštěvy v dětských domovech
- motivační víkendy pro ty, kteří se připravují na odchod z dětského domova
- doprovázení po odchodu z dětského domova
- pomoc při začlenění do života společnosti
- monitorování života a případnou aktuální pomoc
- zprostředkování pobytu v Domu na půli cesty

¹⁶SALESIÁNSKÉ STŘEDISKO MLÁDEŽE, *Projekt Na cestě do života* [online]. 2008 [cit. 2009-05-05]. Dostupný z www: <<http://www.dozivota.cz/nabizime.php>>

- volnočasové aktivity pro klienty Domu na půli cesty v Pardubicích
kulturní vyžití s tématy o životě¹⁷

Kurzy přípravy na život

Cílem kurzů pomoci mladým lidem připravit se lépe na život po odchodu z ústavní péče. Vytvořit stálou a bezpečnou skupinu schopnou otevřeně komunikovat, prožít volný čas v přitažlivém prostředí našeho centra nabídnout vztahy schopné v budoucnosti pomáhat.

Témata kurzů:

- zdravé sebevědomí
- poznání svých silných a slabých stránek
- posilování vlastní vůle
- průvodce hledání zaměstnání
- příprava na přijímací pohovor
- alkohol a drogy - jak je odmítat
- hospodaření s penězi
- systém sociální podpory
- základní počítačové dovednosti
- vyhledávání podstatných informací
- psaní životopisu
- a další ...¹⁸

¹⁷ tamtéž

¹⁸SALESIÁNSKÉ STŘEDISKO MLÁDEŽE, *Projekt Na cestě do života* [online]. 2008 [cit. 2009-05-05]. Dostupný z www: <<http://www.dozivota.cz/nabizime.php>>

Kurzy probíhají v sedmi víkendech. Kurzu se účastní čtrnáct dětí.

První čtyři víkendy jsou věnovány sociálním dovednostem, poznávání sebe sama a posilování sebedůvěry. U všech kurzů je přítomen terapeut. Terapeut často poskytuje dětem poskytuje individuální rozhovory.

Další tři víkendy jsou věnovány počítačovým kurzům. Skupinka se rozdělí na dvě poloviny. Jedna polovina se učí jak vůbec s počítačem pracovat, hledat informace na internetu, spustit textový editor, zálohování dat, ne jen instalovat a hrát hry.

Druhá skupina si osvojuje praktické dovednosti ze života. Poznat hospodaření, hodnotu peněz, jak si rozdělit peníze v rodině apod. Následně se skupiny vymění.

Dny pro dětské domovy

Dny jsou věnovány dětem z DD. Vždy je vyhrazena jedna sobota v měsíci od 9:00 do 17:00. Nabízí zábavu i poučení, pestré programy i občerstvení po celý den. Pro děti jsou připraveny soutěže, koncerty známých zpěváků a skupin. Často sem přichází zajímavý hosté.¹⁹

5.5.1. Prezentace rozhovorů s dětmi

Mariana, 16 let

Účastnila jsi se kurzů projektu „Na cestě do života“.

1. Co tě vedlo k zapojení se do projektu?

¹⁹SALESIÁNSKÉ STŘEDISKO MLÁDEŽE, *Centrum Don Bosco* [online]. 2008 [cit. 2009-05-05]. Dostupný z www: <<http://www.dozivota.cz/multicentrum/>>

Teta nám řekla všechno o projektu, co nás tam bude čekat, když se přihlásíme. Moc se mně to líbilo, tak jsem neváhala.

2. Líbí se ti projekt nebo nelíbí? Co konkrétně se ti líbí, nelíbí.

Kurzy byly bezva. Líbilo se mi, že sme tam byli i s dětmi z jiných domovů, takže to byla sranda. Byla jsem ráda za kurzy o počítačích, naučila jsem se, jak se hledá na internetu, kde a jak psát dopis. Když jsme brali komunikaci, byla to hrozná sranda, různě sme si to zkoušeli a tak. Nelíbilo se mně akorát, že to je tak daleko od nás. Je to hrozně dlouhá cesta od nás.

3. Naučil tě projekt něco nového?

Určitě jo, moc nových věcí. Hlavně všechno s počítačem. A do života, jak napsat dopis, životopis a tak. Kam jít, když nebudu chodit do práce. Také sem poznala své plusy a mínusy, například že sem hrozně výbušná. Také nám tam říkali, jak ty výbuchy zvládat.

David, 18 let

Účastnil jsi se kurzů projektu „Na cestě do života“.

1. Co tě vedlo k zapojení se do projektu?

Líbil se mně popis, tak sem to zkusil.

2. Líbí se ti projekt nebo nelíbí? Co konkrétně se ti líbí, nelíbí.

Tak hlavně ty kurzy o počítačích. Ty byly bezva, hlavně když jsme hledali různé věci na internetu a zkoušeli sme si psaní. Pak mě zajímaly ty víkendy, kdy sme brali různé věci o zaměstnání, kam jít, když hledám práci a tak. A ještě byly zajímavé přednášky o drogách.

3. Naučil tě projekt něco nového?

Jo, jasně, že jo, hlavně o drogách, počítačích a práci. Naučil sem se také poznávat své dobré a špatné stránky a jak se zlepšit v chování.

Lukáš, 19 let

Účastnil jsi se kurzů projektu „Na cestě do života“.

1. Co tě vedlo k zapojení se do projektu?

No, tak už mám hodně roků, budu muset brzo odejít z domova, tak abych se něco nového naučil.

2. Líbí se ti projekt nebo nelíbí? Co konkrétně se ti líbí, nelíbí.

Projekt se mi líbil, celý všechny ty kurzy byly zajímavé. Možná ten počítačový mě trochu nudil, hodně věcí už jsem znal, ale aspoň jsem si to zopakoval.

3. Naučil tě projekt něco nového?

Tak hlavně o zaměstnání a tak. Jak si hledat práci, jak žádat o práci. No a co dělat když práci nemám. A pak hlavně něco o člověku, jako o psychice. Uvědomil jsem si, co bych měl na sobě vypilovat a v čem jsem dobrý.

5.5.2. Analýza rozhovorů s dětmi

Projekt „Na cestě do života“ si děti oblíbily. Všechny se na něj přihlásily z vlastní iniciativy, na základě informací od tet.

Opět se nejvíce zajímaly o informace o zaměstnání. Seznámení se s úřadem práce, s tím, jak napsat životopis a jak absolvovat rozhovor, byly nejvíce oceněné získané informace.

Dalším oblíbeným modulem byla počítačová znalost. Zvládnutí vyhledávání na internetu, textového editoru, zálohování dat. Myslím si, že je pro děti přínosný. Je to něco jiného než jen hrát hry. Je důležité, aby uměly otevřít word a něco srozumitelného napsat.

Modul o sebepoznávání byl oblíben u části dětí, některé nezaujal, ani ho neshledaly potřebným.

Projekt se dětem celkově jevil jako dobrá příprava do života mimo, což bylo jeho cílem.

5.5.3. Prezentace rozhovorů s výchovnými pracovníky

Marta, 50 let

Vaše děti se účastnily kurzů projektu „Na cestě do života“.

1. Co Vás vedlo k zapojení se s dětmi do projektu?

Naším úkolem bylo jen děti seznámit s projektem. Rozhodnutí bylo na nich.

2. Myslíte si, že je dětem pomáhá? Jak a v čem?

Ano, pomáhá. V mnoha věcech podle koncepcí a vyprávění dětí byl bezva. Naučily se mnoho o zaměstnání, jak napsat životopis, kam jít, když člověk nemá práci, i jak si práci hledat.

Dalším přínosným blokem byly kurzy o sebepoznání. Děti se naučily poznávat své kladné a záporné stránky. Jak se vyrovnat se stresem. Všechny tyto aktivity budou děti hodně potřebovat při odchodu z DD.

Je dobré, že se tady potkávají i s jinými dětmi, aby si třeba popovídaly a zjistily, jak to chodí v jiných domovech.

3. V čem si myslíte že projekt pomáhá DD jako celku?

DD nestíhá všechny tyto aktivity s dětmi dělat. Všechno jim prakticky ukázat a aby si to i samy zkusily. Kurzy jsou všechny zadarmo, takže pomáhá i z finančního hlediska.

Vlasta, 47 let

Vaše děti se účastnily kurzů projektu „Na cestě do života“.

1. Co Vás vedlo k zapojení se s dětmi do projektu?

Bylo jen na dětech, zda se chtějí naučit něco nového nebo ne.

2. Myslíte si, že je dětem pomáhá? Jak a v čem?

No, pomáhá každopádně. Děti se naučily hrozně moc nových věcí a nabraly nové zkušenosti. O zaměstnání, počítačové a sociální dovednosti, naučily se něco málo o psychice člověka, o stresu a jeho zvládnání.

3. V čem si myslíte že projekt pomáhá DD jako celku?

No, celku hlavně finančně, nejsou peníze na to abychom si pozvali odborníky, kteří by dětem udělali přednášky a praktické kurzy. Např. o lidské psychice samozřejmě něco vím, ale není to dost, abych to mohla děti učit. Také z hlediska časového nestíháme děti všechno učit, od nás nemohou okukat rodinný život, tak jako děti vyrůstající v rodině.

5.5.4. Analýza rozhovorů s výchovnými pracovníky

Z pohledu výchovných pracovníků se projekt osvědčil. Děti se naučily mnoho nového. Tety se shodují v názoru, že projekt je pro děti velmi přínosný z pohledu výchovy a přípravy do života bez DD.

Téma zaměstnání bylo, podle tet, probráno ze všech stran a dostatečně kvalitně. Tak, že si děti odnesly mnoho nových informací.

Společným názorem tet, je přínos pro děti i v oblasti sebepoznávání a sociálních dovedností.

Uvítali i počítačové kurzy, které děti vzdělávají při práci s počítačem. Podle jejich názoru je i toto velmi důležité pro přípravu dětí do budoucnosti.

Dalším přínosem, podle tet, je práce dětí v kolektivu dětí z jiných domovů.

Každá z tet by projekt podpořila, myslí si, že má nezastupitelné místo ve výchově a vzdělávání dětí z DD.

6. Analýza a interpretace získaných dat

Analýzu získaných dat jsem rozdělila do dvou kategorií. První kategorie je zaměřena na oblíbenost projektů dětmi a výchovnými pracovníky. Děti shledávají projekty jako velmi zábavné a přínosné. Za významné považují projekty, které je připravují do života, který bude následovat po odchodu z DD. Nejvíce ocenily informace, které je seznamovaly s problematikou zaměstnání. Napsání životopisu, vyplnění formuláře či dotazníku, s čímž do té doby neměly žádné zkušenosti.

Dalším významným bodem pro děti byly kurzy o sebepoznávání. Informace o psychice člověka, o kladných a záporných stránkách osobnosti, o stresu a jeho zvládnání. Děti uváděly, že se doposud s podobnými zkušenostmi nikdy nesetkaly.

Za zábavný, ale také poučný považovaly děti kurz stolování a společenského chování. Uvádějí, že podobné informace jim v domově chybí.

Děti informace přijímaly a snažily se pochopit, ale nejvíce ocenily praxi. Kdy si všechno sami na sobě vyzkoušely.

Celkově byly projekty velmi přínosné, rády by se takových projektů účastnily více.

Názor výchovných pracovníků se od názorů dětí nijak neliší. Také oni projekty hodnotí velmi kladně. Jak sami uvádějí, je jim nápomocen v jejich snažení při výchově. Sami říkají, že na podobné kurzy nemají vzdělání, ani časové možnosti. Proto by uvítali více podobných projektů. Aby se mohlo zapojit více a více dětí.

Výchovní pracovníci uvádí, že projekty jsou koncipované tak, že navazují na jejich činnost a nekonkurují. Projekty vychází z nedostatků DD, které řeší.

Druhá kategorie analyzuje pomoc dětem v přípravě na život.

Z pohledu na přípravu dětí do života jsou všechny projekty hodnoceny dětmi i výchovnými pracovníky velmi kladně.

Děti si pochvalují nově nabyté informace, které považují za potřebné k životu mimo DD.

Výchovní pracovníci jsou stejného názoru. Všechny kurzy se u dětí osvědčily. Jejich vliv na děti je znatelný.

Celkově jsou projekty hodnoceny velmi kladně, jak dětmi tak výchovnými pracovníky. Dětem jsou tyto projekty přínosné.

Výzkum ukázal, že tyto projekty jsou úspěšné a dětmi oblíbené. V oblasti výchovy dětí do budoucího života z pohledu dětí i výchovných pracovníků jsou dobrým pomocníkem.

Projekty se tedy osvědčily, proto je dobré, že se jimi někdo zabývá.

Závěr

Dětské domovy jsou tu pro děti, které ztratí svůj domov a rodinu. DD se snaží děti vychovávat a připravovat do života, který je čeká mimo domov. V této přípravě, ale nacházíme hrubé nedostatky. Příprava do života těchto dětí není podpořena žádným zákonem, řešení, které by problém odstranilo není. Příprava do života je velkým problémem i v DD Smolina. Vychovatelky se s ním potýkají už několik let, stále však nebylo nalezeno řešení, proto je zde snaha více a více se problému věnovat.

Prostřednictvím své bakalářské práce jsem chtěla nahlédnout na projekty věnující se pomoci dětem v DD. Velmi důležitý pro mě byl pohled dětí a vychovatelů, kteří byly do projektu zapojeni. Pomocí metody polostrukturovaného rozhovoru jsem s nimi vedla debatu na toto téma. Hlavním cílem této práce tedy bylo najít projekty, které se věnují pomoci dětem v DD a ohodnotit je z pohledu DD Smolina.

Všechny děti se shodují na tom, že projekty pro ně byly přínosné, že se zde naučily mnoho nových věcí a získaly nenahraditelné informace. Zvláště ocenily zábavnou formu předávání informací a možnost praktického vyzkoušení.

Z pohledu výchovných pracovníků jsou projekty velkým zpestřením. Zároveň je také uznávají jako jednu z forem řešení problému při výchově dětí do budoucího života. Vychovatelé jsou si vědomi nedostatečné přípravy. Proto hledají nová a nová řešení. Všechny projekty se jim osvědčily jako velká pomoc při této přípravě. Zároveň ale říkají, že to nestačí.

Nemyslím si, že můj výzkum je nějak závratný. Jen hodnotí projekty očima dětí a vychovatelů, tedy těch nejpovolanějších, z DD Smolina.

Seznam literatury

KREBS, V. a kol. Sociální politika. 4. vyd. Praha : ASPI, a. s., 2007. 504 s. ISBN 978-80-7357-276-1

LANGMEIER, J.; MATĚJČEK, Z. *Psychická deprivace v dětství*. 3. dopl. vyd. Praha : Avicenum, 1974. 397 s. ISBN 80-7178-348-X

MATĚJČEK, Z. *Co děti nejvíc potřebují*. 1. vyd. Praha : Portál, 1994. 108 s. ISBN 80-7178-006-5

MATĚJČEK, Z. a kol. *Náhradní rodinná péče*. 1. vyd. Praha : Portál, 1999. 183 s. ISBN 80-7178-304-8.

MATĚJČEK, Z. a kol. *Osvojení a pěstounská péče*. 1. vyd. Praha : Portál, 2002. 152 s. ISBN 80-7178-637-3.

MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 2. vyd. Praha : Sociologické nakladatelství SLON, 2003. 161 s. ISBN 80-86429-19-9.

MATOUŠEK, O. *Ústavní péče*. 2.dopl. vyd. Praha : Sociologické nakladatelství SLON, 1999. 159 s. ISBN 80-85850-76-1.

MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. 1. vyd. Praha : Nakladatelství Portál, 2003. 287 s. ISBN 80-7178-549-0.

MATOUŠEK, O.; KROFTOVÁ, Andrea. *Mládež a delikvence*. 1. vyd. Praha : Portál, 1998. 335 s. ISBN 80-7178-226-2.

MYSLIVEČKOVÁ, Veronika. *Přípravenost chovanců dětských domovů pro budoucí samostatný život (kazuistická studie)*. Č. Bud., 2007. diplomová práce (Mgr.). JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH. Pedagogická fakulta

Nadace Terezy Maxové. *Publikace Můj byt*. 1. vyd. Praha: Nadace Terezy Maxové, 2005. 211 s.

ŠVANCAR, Z., BURIÁNOVÁ, J. *Speciálně pedagogické problémy ústavní a ochranné výchovy*. 1. vyd. Praha : SPN, 1988. 216 s. ISBN 14-363-88.

VOCILKA, M. *Dětské domovy v ČR*. 2. vyd. Praha : Aula, 2000. 268 s.
ISBN 80-902667-6-2.

Zákon č.94/1963 Sb., *o rodině*, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 104/1991 Sb., *Úmluva o právech dítěte*

Zákon č. 109/2002 Sb. *o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů*.

Zákon č. 227/1997 Sb. *o nadacích a nadačních fondech*.

Zákon č. 359/1999 Sb., *o sociálně-právní ochraně dětí*.

Elektronické zdroje

NADACE TÁTA A MÁMA [online]. 2009 [cit. 2009-03-01]. Dostupný z
www: <<http://nadacetm.cz>>

NADACE TÁTA A MÁMA, *Projekt Jarmark pro šikovné ručičky* [online].
2009 [cit. 2009-05-05]. Dostupný z www:
<http://nadacetm.cz/stranka.php?id_radek1=15&id_radek2=51&id_radek3=167>

ICV Professional Training [online]. 2008 [cit. 2009-05-05]. Dostupný z
www: <<http://www.icv.cz/>>

ICV, *Projekt Věřím si 2008* [online]. 2008 [cit. 2009-05-05]. Dostupný z
www: <<http://www.icv.cz/projekty/verim-si-2008>>

SALESIÁNSKÉ STŘEDISKO MLÁDEŽE, *Projekt Na cestě do života*
[online]. 2008 [cit. 2009-05-05]. Dostupný z www:
<<http://www.dozivota.cz/nabizime.php>>

SALESIÁNSKÉ STŘEDISKO MLÁDEŽE, *Centrum Don Bosco* [online].
2008 [cit. 2009-05-05]. Dostupný z www:
<<http://www.dozivota.cz/multicentrum/>>

SALESIÁNSKÉ STŘEDISKO MLÁDEŽE, *Centrum Don Bosco, Kurzy do života* [online]. 2008 [cit. 2009-05-05]. Dostupný z www: <<http://www.dozivota.cz/multicentrum/kurzy.php>>

Dětské domovy? *REFLEX* [online]. 2006 [cit. 2009-05-05]. Dostupný z WWW: <<http://www.reflex.cz/Clanek22469.html>>.

LUKEŠOVÁ, J., WOLESKÁ, J.: *Osobnost dítěte v náhradní rodinné péči a její specifika* [online]. 2005 [cit. 2009-05-05]. Dostupný z www: <http://www.zdravcentra.cz/cps/rde/xchg/zc/xsl/3141_1571.html>.

Problematika/Formy ústavní výchovy. *Nadace TÁTA A MÁMA* [online]. 2008 [cit. 2008-05-05]. Dostupný z www: <http://nadacetm.cz/stranka.php?id_radek1=8&id_radek2=56&id_radek3=0>

Proč je potřeba transformovat ústavní péči? *Dobromysl.cz* [online]. 2009 [cit. 2009-05-05]. Dostupný z www: <<http://www.dobromysl.cz/scripts/detail.php?id=1200>>.

Wikipedie Otevřená encyklopedie, Projekt [online databáze]. 2009 [cit. 2009-05-05]. Dostupný z www: <http://encyklopedie.seznam.cz/heslo/485090-projekt>